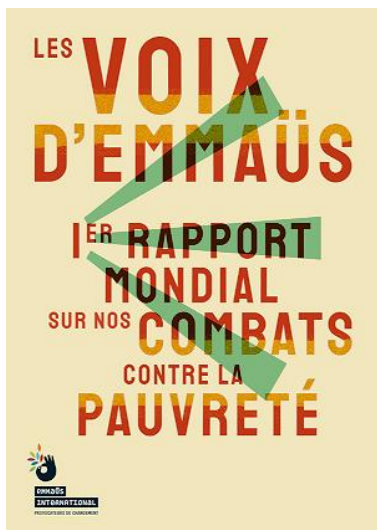

Stemmerne fra Emmaus

- anmeldt af Thyge Christensen
- oversættelserne fra rapporten er Thyges – fra den franske tekst. Oversættelserne fra dagbladet Information er avisens egne. Rapporten kan fås gratis på engelsk, fransk og spansk. Sideantallet er 68 – inkl. omslaget, i A4-størrelse. Titlen på den franske udgave fremgår af billedet herover af omslaget.
- Den engelske udgave hedder: 'EMMAÛS : OUR VOICES. THE FIRST GLOBAL REPORT ON OUR FIGHT AGAINST POVERTY.' Særligt interesserede kan søge videre på: <https://www.emmaus-international.org/>. For at se den engelsksprogede udgave, læs https://www.ourvoicesmatter.international/wp-content/uploads/2021/10/RAPPORT_MONDIAL_EN_web.pdf
- fodnote af Jørgen Olsen.

VÆRDIER OG PRINCIPPER

Rapporten tager sit udgangspunkt i de *tre Emmaus-krav for at afhjælpe fattigdommen*. Derefter gør man det klart, at man mener, det rent faktisk er muligt at løse fattigdomsproblemet ved at acceptere seks fordringer – to per krav til at

afhjælpe fattigdommen, illustreret i rapporten for hver fordrings vedkommende ved hjælp af to eksempler på Emmaus-erfaringer fra et sted i verden.

Dertil kommer en række udtalelser fra udvalgte eksperter på relevante områder.

Ordet 'krav' skal nok også forstås som krav til en selv, altså krav som de forskellige grupper, der til sammen udgør Emmaus, bør stille til sig selv. Og det samme kan nok siges om ordet 'fordringer'. (På fransk bruges henholdsvis udtrykket: *exigence* og *revendication*.)

Jeg opfatter det som min første pligt at gøre forskellen på netop Emmaus-aktioner og mange andre gode initiativer tydelig i denne anmeldelse af Emmaus' første verdensomspændende rapport. Det kan gøres blandt ved at oversætte de værdier, som bevægelsen – i sit eget billede – står for.

De tre krav for at overvinde fattigdommen er:

1. At inddrage de sårbare, så de fuldt ud får deres plads i samfundet.
2. At placere den almene interesse i centrum for den offentlige politik.
3. At opbygge en økonomi, der reelt er til tjeneste for menneskets og dets omgivelser.

Et afsnit om nyliberalismen slutter med ordene: 'Kort sagt, ifølge nyliberalismen er mennesket til tjeneste for økonomien, ikke omvendt'.

Inden denne linje står der: 'I dette civilisationsprojekt er mennesket reduceret til sin økonomiske funktion. Arbejderen bliver til human kapital og borgeren til en simpel forbruger. Det er æraen for homo economicus. De sociale uligheder betragtes som en individuel fiasko eller som en midlertidig skadelig konsekvens. Begreberne almen interesse, almenvellet, social beskyttelse, solidaritet, omfordeling, offentlig service sidestilles med forhindringer og afvigelser'.

Et kapitel sidst i rapporten omhandler *Emmaus International* under overskriften 'Først at hjælpe den, der lider mest', som måske var det allerførste princip, der blev formuleret af Abbé Pierre i forbindelse med hans sociale arbejde sammen med de oprindelige klunsere i 1950'erne.

På den sidste side i rapporten har vi bevægelsens fem værdier og ti principper, som de er formuleret af *Emmaus International*.

De fem fælles værdier er:

1. Respekt for mennesket og dets værdighed ud fra lighedsprincippet.
2. At dele med henblik på at opnå retfærdighed.
3. At være åben, hvad der forudsætter ærlighed, gennemsigtighed og ansvarlighed.
4. Solidaritet, hvad der går hånd i hånd med broderskab.
5. Velkomst som hovedhjørnesten i det at leve sammen.

Og de ti principper for handling for at legemliggøre disse værdier er:

1. Solidaritet i praksis – som politisk engagement.
2. At styrke ethvert arbejde for større lighed mellem kønnene.
3. At give førsteprioritet til de mest sårbare.
4. At sikre sig, at vores arbejde har varig betydning, samt at det er socialt rimeligt og retfærdigt.
5. At uddanne og øge bevidstheden.
6. At omfordele de materielle værdier til fordel for det fælles gode.
7. At arbejde for alles styrkelse (*empowerment*).
8. At sikre sig, at vores liv i forskellige grupper er i overensstemmelse med vores ord.
9. At styrke demokratiet og arbejde for forskellighed.
10. At styrke gruppernes selvforsyning og empowerment.

EMMAUS' STEMME

Denne anmeldelse er skrevet af én, der især var med i Emmaus i 1960'erne, dengang da nøgleordet ubetinget var klunser; for denne virksomhed var – lidt tilfældigt – blevet bevægelsens første indtægtskilde, og den præger endnu mange af de internationale aktiviteter.

Fra begyndelsen var bevægelsen præget af ideer som gik videre end dette blot at være en opfordring til at gøre 'det gode'.

En af de første sætninger, der tidligt i forløbet gjorde dette tydeligt, var da Abbé Pierre formulerede: "Vi skal ikke kun bekæmpe fattigdommen, men også bekæmpe det system, der skaber den."

Det har nok mere end én gang gippet lidt i de gode borgere, ofte tilknyttet katolske

organisationer og i første omgang i Frankrig, der som lokale hjælpere blev bevægelsens udgangspunkt, når de hørte Abbé Pierres appeller. De mange unge frivillige, der dengang især arbejdede i sommerlejrene, var jo præget af tidens mere eller mindre marxistiske ånd. Og vi tog vores ideer med os, da nogle af os efter ungdomslejrene fortsatte i permanente klunser-samfund.

Vi var ikke i tvivl om, at kapitalismen, som et økonomisk system der bygger på økonomisk vækst (*og i sin nuværende fase ikke mindst baseret på materielt forbrug*), var i modstrid med Emmaus' grundlag.

Jeg husker det således, at emnet omkring 1970 blev diskuteret med Monsieur Paul, der dengang ofte blev omtalt som Abbé Pierre's højre hånd (*som initiativtageren til og organisatoren bag de omrejsende klunser-samfund og de internationale ungdomslejre*).

Han følte sig måske ikke sikker på, at hans organisationssystem med at lave komitéer af borgere i de nye byer, hvor klunserne, ofte med meget kort varsel, ønskede at slå sig ned, kunne holde til så markant en formulering. Han drøftede det derfor – stadig efter min hukommelse – med Abbé Pierre, som efter en vis eftertænkning svarede: "De unge har ret."

(foto: Luca Prestia)

I sit forord til den første verdensomspændende rapport om Emmaus-Bevægelsens forskellige aktioner mod fattigdom citerer benineren Patrick Atohoun, som i dag er formand for *Emmaus International*, Abbé Pierre: "Det må være sådan, at de stemmeløses stemme forhindrer de mægtige i at sove om natten." Dermed gør han sig til talsmand for de samme radikale meninger, som Abbé Pierre stod for.

(fortsættes side 12)

Stemmerne fra Emmaus

(fortsat fra side 11)

DET SOCIALE KOLLAPS

'Det sociale kollaps virker lige så truende som klimakollapset – vi er nødt til at håndtere dem begge to på én gang.' Det var den 6. maj i år overskriften over et interview i dagbladet Information med forskeren Sandrine Dixson-Declève.

Hun er med-præsident i Romklubben (som for over 50 år siden udgav bogen *Grænser for vækst*), og interviewet er et af mange i serien *Langsomme Samtaler*, hvor chefredaktøren Rune Lykkeberg taler med eksperter om de internationale problemer, ikke mindst klima-problemerne.

I det pågældende interview gør Dixson-Declève sig til talsmand for, at de sociale udfordringer indeholder såvel det økonomiske fattigdomsproblem som uligheden, kvindespørgsmålet og produktionen af sund og tilstrækkelig mad til alle samt ren energi resolut og hurtigt – og dermed ligger hun tæt på Emmaus' fattigdomsbegreb.

I forbindelse med at tusinder af forskere, klimaaktivister og politikere holdt en konference i Bruxelles med navnet '*Efter væksten*', arrangeret af en række grupper i EU-parlamentet midt i maj 2023, udtalte hun fra talerstolen: "Roden til vores mangeartede krise er besættelsen af vækst... Besættelsen af vækst svigter helt klart flertallet af mennesker."

Folkene bag og sympatisørerne med initiativet og rapporten *Grænser for vækst* var dengang mest optagede af, om de fossile brændstoffer – især olien – ville slippe op.

Det var meget få, der for 50 år siden havde klare forestillinger om klima-problemerne.

Emmaus var desværre ikke repræsenteret ved konferencen i Bruxelles.

Men netop vi 68'ere, som udgjorde flertallet i klunserlejerne, havde forestillinger om det materielle overforbrugs negative indvirkninger for de fleste mennesker, og de drejede sig ikke 'kun' om den uretfærdige fordeling af verdens goder. De fleste af os lå – for mig at se – meget tæt på Bruxelles-konferencens idealer om en trivselsøkonomi, der dækker alle mennesker, og

som ikke 'kun' delte os i udbyttede og udbyttere.

Flere af deltagerne på konferencen *Efter væksten* kaldte begivenheden 'postvækstens Woodstock', med henvisning til den festival i 1969, der langt hen ad vejen kom til at repræsentere tidsånden fra det såkaldte ungdomsoprør.

Og vi er mange, der husker, hvordan vi dengang ofte beskrev samfundet i 1960'erne med ordet overflodssamfundet. Desværre ser det ud til, at de fleste af os i den rige verden i de forløbne år har vænnet os til den overflødige materielle velstand og ikke mindst vænnet os til den ulige fordeling af verdens goder.

EN NY VERDEN

Forskeren Tim Jackson formulerede sætningerne i sin tale til konferencen: "... en verden hinsides væksten er skræmmende... Modsvaret til fortvivlelse ligger ikke i at håbe, men i at handle."

Jeg vil påstå, at vi kun magter at gennemføre de krav, som 'klimakollapset' stiller til os, hvis vi handler effektivt på det 'sociale kollaps'.

Jeg anser med andre ord ikke de to begreber for at være ligestillede, som der (*måske*) lægges op til i Informations overskrift, fordi det er min overbevisning, at vi ikke magter at håndtere klimakollapset, hvis vi ikke får styr på fattigdommen.

Vi skal ikke mindst ændre den uretfærdige fordeling af verdens goder for at få styr på klimaproblemet.

En sådan ændring indeholder et endeligt brud med kolonitidens og neokolonialismens logik og dermed en ligeværdig indstilling til alle mennesker og deres samfund.

Samtidigt indebærer den et positivt resultat for FN's globale mål, som de er formuleret i *de 17 Verdensmål for en bæredygtig udvikling*, og som efter planen skal nås senest i 2030.

Lad mig minde om, at vi lige nu skriver 2023.

Min lille indvending er ikke bundet i, at jeg har glemt den samtale med en burkinsk kammerat i Vestafrika, hvor vi begge understregede, at *alt hænger sammen*.

Og den bunder bestemt ikke i en generel pessimisme i forhold til fremtidsudviklingen. Mange af de nødvendige skridt hen mod det ønskede resultat, ser jeg allerede i dagens praksis.

Og det vil være i god overensstemmelse med de erfaringer, menneskeheden har gjort sig om begrebet udvikling, hvis den viser sig at gå meget hurtigt herfra – langt hurtigere end de fleste af os forudser her, hvor vi er nået til nu. Der er brug for den indstilling, som formanden for *Emmaus International* i sit forord til rapporten også viser med ordene: ”Vi vil vise, at vi kan bygge en anden fremtid.”

Jeg ved godt, at den slovenske forsker Slavoj Žižek blandt andet er blevet kendt ved at påstå, at de fleste mennesker har lettere ved at forestille sig menneskehedens undergang end at tro på kapitalismens afslutning. Ikke desto mindre tror jeg, at vi nærmer os afslutningen på kapitalismen, og at alternativet meget vel kan illustreres ved ordet en ’trivselsøkonomi’.

Og jeg mener, at Emmaus’ fattigdomsbekæmpelse og dermed også en afslutning på den nuværende samfundsordning er mere realistiske visioner for fremtiden end forestillinger om en fortsættelse eller en justering af den kapitalistiske økonomi.

I 2018 kom sociale bevægelser fra hele verden til Geneve – herunder Emmaus-bevægelsen – og det blev på det møde slået fast, at ’fattigdommen ikke er skæbnebestemt, men resultatet af politiske valg, særligt voldsomme efter de nyliberale teories triumf i 1980’erne’.

Ikke mindst i de år opholdt jeg mig ofte i Vestafrika, og jeg så med egne øjne, hvilke skader de nyliberale teorier påførte de materielt fattige samfund.

FORDRINGER OG KONKRETE EKSEMPLER

Om den allerførste fordring – ’At modtage de mest sårbare med værdighed, uanset hvad deres lidelse måtte gå ud på’ – skrives allerede i overskriften, at den betingelsesløse medtagelse er en hovedhjørnestein i Emmaus. Den mødes efter sigende med mange indvendinger, så som ’Vi kan

da ikke tage imod alle, der søger hjælp’. Og der tænkes i den forbindelse ofte på folk, der søger asyl. Det er sagt så tit, at det ligner en sandhed.

Men det er værd at mindes, at Abbé Pierre tog imod den allerførste person i det, der blev et omfattende hjælpearbejde med ordene ”Kom og hjælp mig med at hjælpe andre”. Manden havde forsøgt at begå selvmord. Abbé Pierre så mandens ressourcer, før han så hans elendighed, og det er den tro på alle menneskers ressourcer, der siden har præget bevægelsen. Snarere end at frygte at miste noget ved at tage imod ’den anden’, fylder tilliden til, at ’den anden’ altid har konstruktive menneskelige egenskaber, der kan være til gavn – i hjælpen til andre, der er endnu dårligere stillet.

Sådan var det og sådan er det i klunnersamfundene, og sådan må det være i Emmaus’ mange grupper rundt omkring i verden. Hvis man ikke har denne tillid, skal man nok engagere sig i en anden bevægelse.

Allerede med hensyn til den anden fordring støder vi igen på noget, der er typisk for Emmaus, nemlig lysten til at se og forstå de konkrete tiltag i den større samfundsmæssige sammenhæng, i en perspektivering som også prægede Abbé Pierre’s trang i de første tider i 1950’erne. Og som igen bygger på en stærk tro på alle menneskers ressourcer.

Eleverne på skolen Emaús – Luis Tenderini¹
Recife, Brasilien

(foto: Jean-Mathieu Albertini)

Det konkrete Emmaus-eksempel er en beskrivelse af et brasiliansk uddannelsesprojekt, der beskrives under overskriften ’At lære et fag og finde sin plads i samfundet.’

(fortsættes side 14)

¹ Læs om Luis Tenderini på [Velkommen til Projekt & Kultur nr. \(gtu.dk\)](http://Velkommen.til.Projekt.&Kultur.nr.gtu.dk)

En hane med slange i vandprojektet i Nokoué-Sœn i Benin
(foto: Didier Gentilhomme)

Stemmerne fra Emmaus

(fortsat fra side 13)

VANDPROJEKTET I BENIN

Fordring nummer tre vil jeg gøre mere ud af. Det beskrevne projekt har jeg nemlig besøgt flere gange som rejseleder i Vestafrika. Det drejer sig om vandprojektet i Benin. Fordringen står beskrevet som 'At beskytte de grundlæggende rettigheder ved at give forrang til den kollektive styring af de fælles goder'. Og den konkrete erfaring formuleres i overskriften som 'Styringen af vandet i befolkningens hænder i Benin'.

Allerede ved ankomsten til sejlturen på Nokoué-søen fik jeg første gang øje på, at kanoen hed Emmaus. Og jeg blev som regel mødt med en af den danske kulturs svage sider allerede på sejlturen.

Når benineren, der passede motoren bagest i båden, regelmæssigt løftede den (*op over de mange vandplanter?*), lød det vist aldrig fra vores landsmænd: "Hvorfor gør han mon det? Her er noget, jeg ikke helt forstår."

Men der kom mange danske kommentarer, der antydede, at benineren ikke havde forstået, hvad han foretog sig, at han manglede kompetence – selv om han regelmæssigt sejlede med den motor i den kano.

Ligeværdigheden har et stykke vej endnu, før vi har den med os som en selvfølge i de små, konkrete forhold. Men den er på vej. Der er sket en kolossal udvikling af den almindelige danskers kulturelle udvikling, siden jeg oplevede Vestafrika for første gang i 1979. Vi var på vej til dele af landsbyen, som ligger i søen Nokoué.

For Emmaus-gruppen må det være sådan, at styringen fastholdes hos befolkningen, hos kollektivet, med tanke på projektets gavn på lang sigt. Med en fattig befolkning, der for cirka 80% vedkommende hverken kunne læse eller skrive, var det et valg, der også fik skeptikerne på banen.

Og for mange af dem var en privatisering af hele projektet sandsynligvis et legitimt valg.

Men for Emmaus-gruppen var den almene løsning på fælles problemer et mere sikkert valg, der også havde meget med fremtidens læreprocesser at gøre.

Og dermed grundlæggende med tillid til den lokale befolkning.

Mange af vores egne forfædre, der skabte blandt andet de første danske andelsmejerier, har stået med det samme valg.

Efter ti års arbejde med vandprojektet har den lokale befolkning nu ansvaret for styringen af 12 brøndboringer, 9 vandtårne og rensningsanlæg, adskillige offentlige latriner samt et stort antal rør og slanger, hvorfra der kan skaffes rent drikkevand.

Et nøgleord i projektets succes siges at være kvindernes involvering. Deres erfaring fra styringen af familiernes daglige økonomi var allerede betydelig, og deres viden om hygiejne ikke mindre. Fra starten var der en ligelig fordeling af mænd og kvinder i alle styrende organer. Og dermed respekterede projektet fordring nummer fire, som går på at fremme ligestillingen mellem kønnene.

Som en del af den sjette fordring skrives der: 'I en etisk og solidarisk økonomi er det netop denne sociale vision om 'at leve et godt liv', som tjener som guide og ikke det lukrative aspekt'. Altså en trivselsøkonomi.

Hvis man vil en økonomi, der er opbygget til at tjene mennesket og dets miljø, er det desuden afgørende at anerkende dem, der arbejder i en etisk og solidarisk økonomi. Det gælder også, når Genvej til Udvikling - *som en mindre og trofast medspiller i Emmaus-bevægelsen* - år efter år arrangerer sine mange salgsboder med kunsthåndværk fra materielt fattige lande.

Og vi kan glæde os over, at adskillige foreninger, så som Folkekirkens Nødhjælp og Røde Kors, har ladet sig inspirere af de første Emmaus-erfaringer med salgsboder og loppemarkeder. Der er i dag næppe den danske provinsby, der ikke har et imponerende antal genbrugsbutikker.

Også de øvrige fordringer og konkrete eksempler fra de nu 425 grupper i 41 lande, som udgør *Emmaus International*, skabt i 1971, bærer præg af både de første erfaringer og Abbé Pierre's perspektivistiske evner – som har betydet, at der ikke 'blot' er skabt en international bevægelse med et socialt sigte, men et arbejde, der i sit perspektiv på mange områder skiller sig ud fra andre 'gode' initiativer.